Beheer van Akkerranden

Waarom, wat en hoe? Resultaten en ervaringen uit verschillende projecten

Frans van Alebeek (PPO-AGV, Lelystad)

Lelystad 2 april 2009

WAGENINGEN UNIVERSITEIT
WAGENINGEN UR

Stichting Werkgroep Grauwe Kiekendief

Zoveel verschillende soorten randen!!

WAGENINGEN UNIVERSITEIT
WAGENINGEN UR

Zoveel verschillende soorten randen!!

Veel verschillende regeltjes en eisen!

- Langs watervoerende sloot?
- Langs landschappelijk waardevolle beplanting?
- 1½, 3, 6 of 12 m breed?
- Geen bemesting?
- Geen gewasbescherming (locaal onkruidhaarden)?
- Niet berijden?
- Jaarlijks 1x, 2x of vaker maaien?
- Verplichting maaisel afvoeren?
- Aaneengesloten gebieden, clusters?
- Contractduur 2, 3, 4 of 6 jaar?
- Vergoedingen ….?

Afhankelijk van doel en type rand!

Verschillende doelen / functies van randen

- .....?
- .....?
- .....?

Verschillende doelen / functies van randen

Verbetering van:

- waterkwaliteit (emissies, buffering)
- biodiversiteit (akkervogels, flora)
- landschappelijke waarde (bloemen)
- recreatieve waarde (wandelpaden)
- natuurlijke plaagbeheersing (FAB)
- Inpasbaarheid agrarisch bedrijf

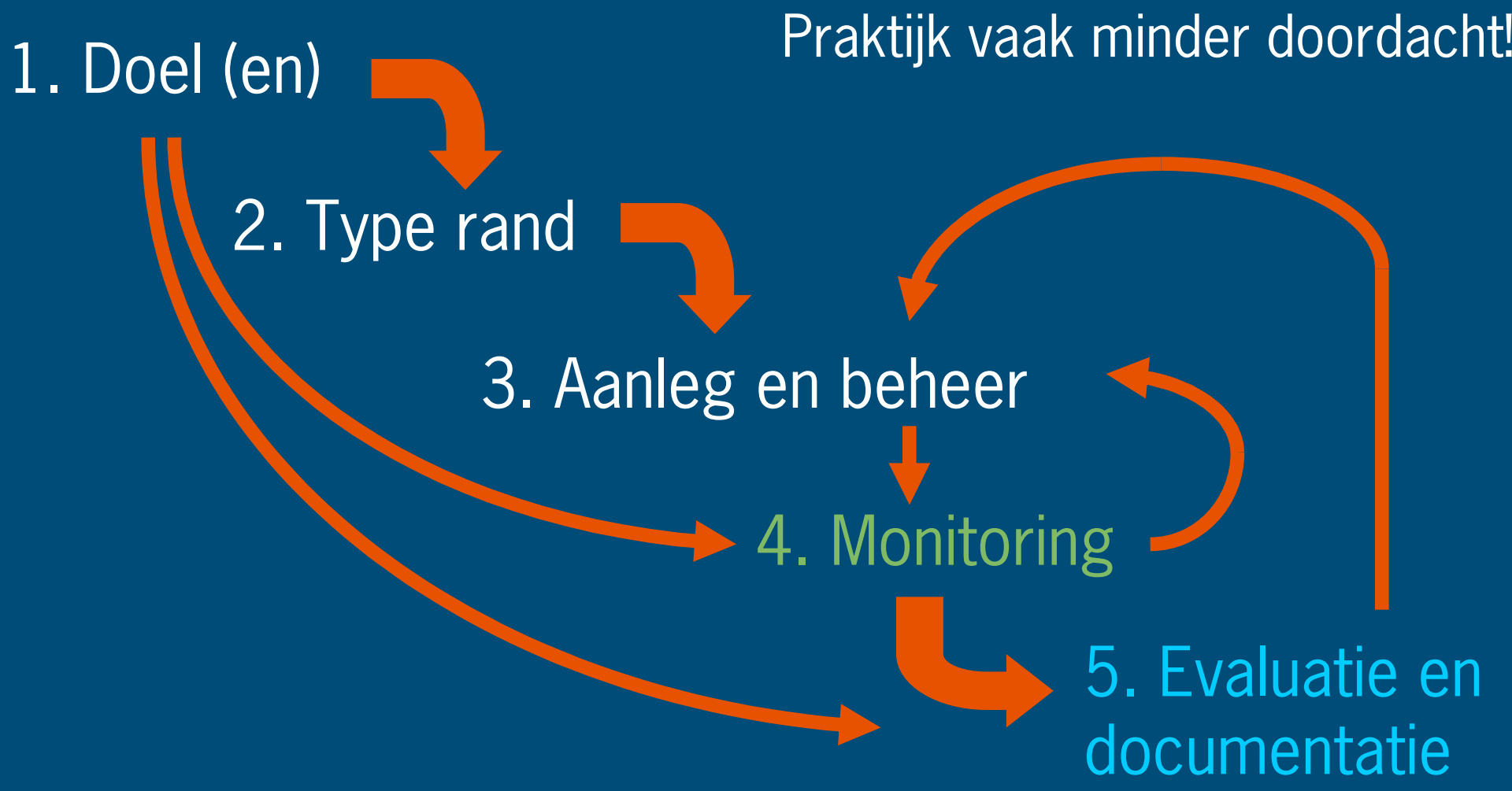
Vaak combinaties van 2-3 doelen!

Een “goed” randenproject

Verschillende soorten randen

Doel: Waterkwaliteit

Waterschappen &
Provincies, LTO, ..

Buffering tegen emissies van:

- nutriënten
- gewasbeschermingsmiddelen

Eisen:

- langs watervoerende sloten
- breed (3 m of meer)
- niet bemesten, niet bespuiten

Nevendoel: biodiversiteit

- verschralen, maaitijdstip
- afspraken sloten schonen

Verschillende soorten randen

Doel: Waterkwaliteit

Vaak beperkte keuze typen randen:

- grasranden
- vanggewas (granen e.d.)
- bloemen (biodiversiteit, landschap)

Actief Randenbeheer Brabant

Lage Zwaluwe, Noord-Brabant: grasrand

Actief Randenbeheer Drenthe

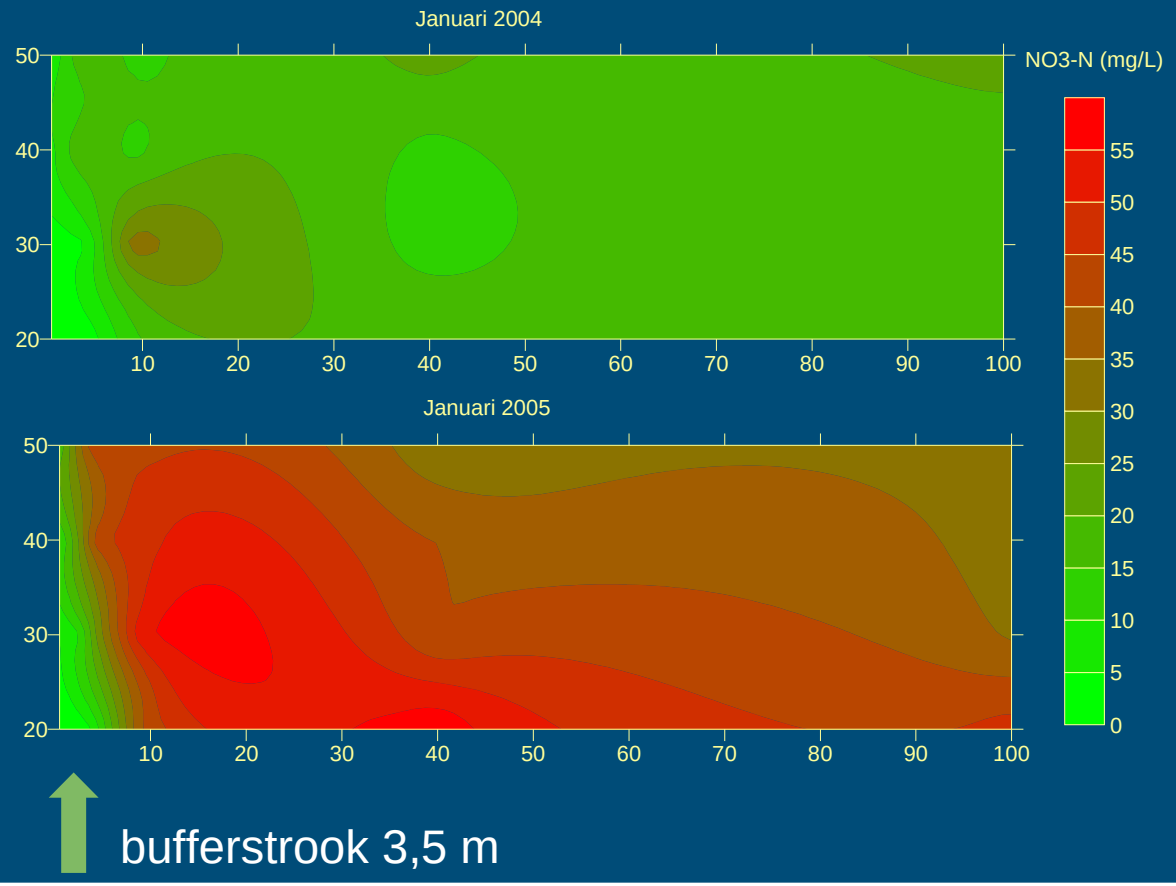
Geesbrug, Drenthe: inheems graskruiden

Resultaten van monitoring

Waterkwaliteit

bufferstrook 3,5 m

Resultaten van monitoring

Waterkwaliteit

- Weinig meetgegevens uit randenprojecten
- Directe drift van gewasbeschermingsmiddelen is > 75% reductie bij 3 m brede randen
- Nutriënten tot nu toe nauwelijks meetbaar (hele reeks van oorzaken), effect gering
- Vaak alleen maar handhaving regels.

Verschillende soorten randen

Doel: Biodiversiteit = vaak nevendoel

Meer kansen voor:

- (akker) flora
- (akker) vogels
- vlinders, zoogdieren, enz.

Provincies, ANLV's, LTO, ..

Eisen:

Afhankelijk van groepen:

- Vegetatiebeheer (verschraling, inzaaien)
- Maaitijdstippen (compromissen!)
- Niet bemesten, niet bespuiten

Vaak nevendoel:
Landschapskwaliteit

- inzaaien bloemenmengsels?
- netwerken, gebiedsaanpak

Verschillende soorten randen

Doel: Biodiversiteit

Vaak speciale zaadmengsels
- (akker) flora
- inheemse gras-kruiden

PPO project Agrarisch Natuurbeheer
PPO proefbedrijf Vredepeel, Limburg

Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN)
Faunarand, Werkendam, Noord-Brabant

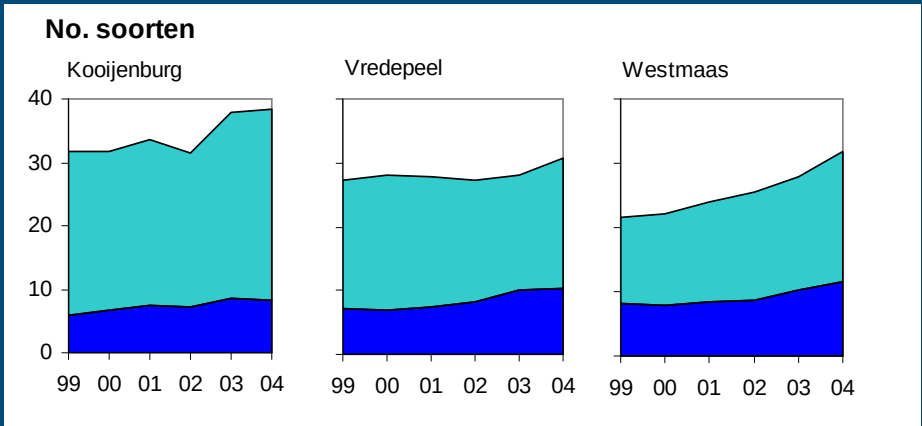
Resultaten van monitoring

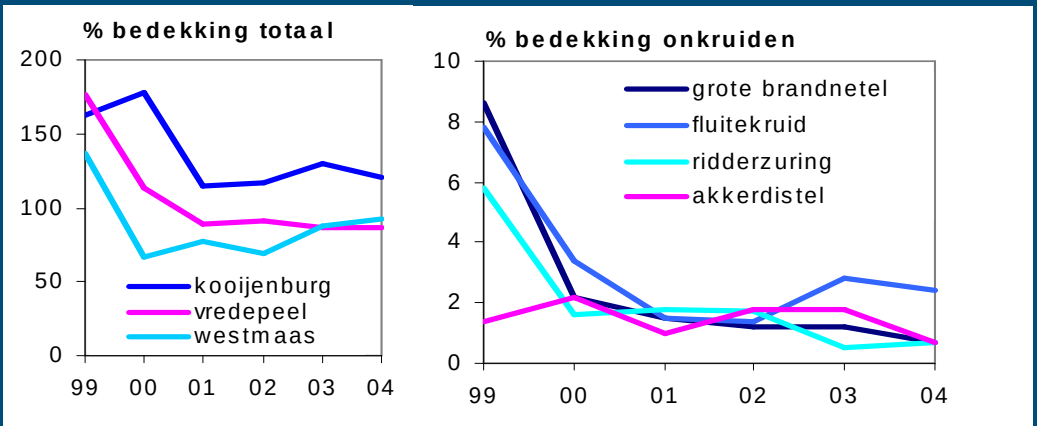

Biodiversiteit

Monitoring:
- Kostbaar, arbeidsintensief
- Vraagt deskundigheid
- Resultaten vaak pas na jaren
- Doelsoorten (vlaggeschip)

- Akkervogels
  - Succes Grauwe kiekendief (6 m brede randen)!
- Flora: Verschraling leidt tot meer soorten, minder onkruiden

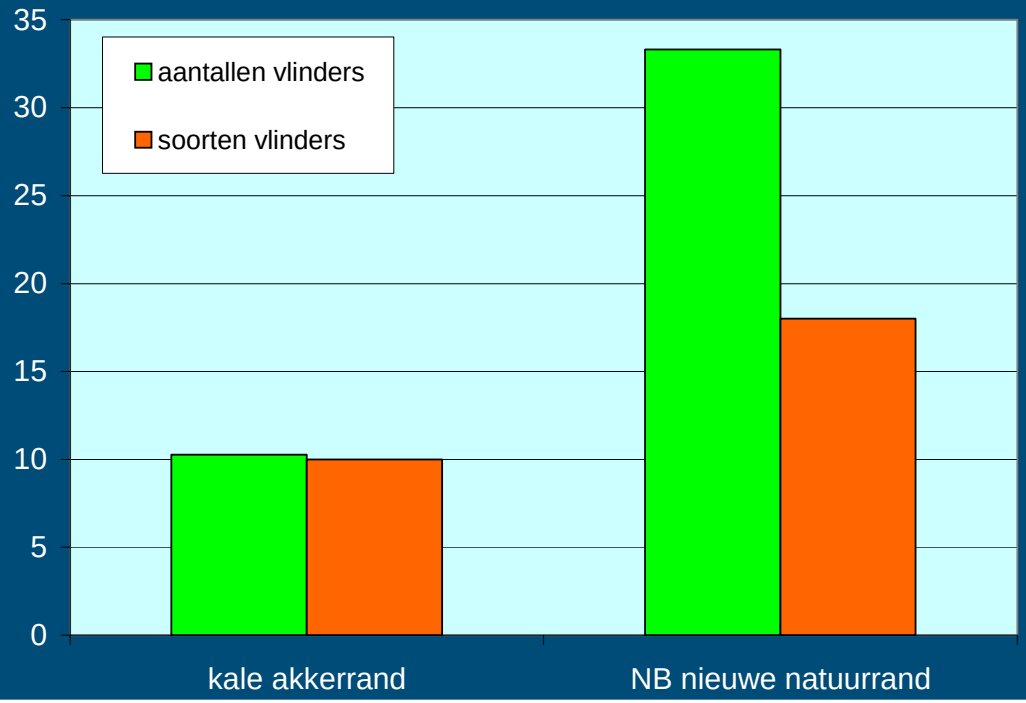
Resultaten van monitoring

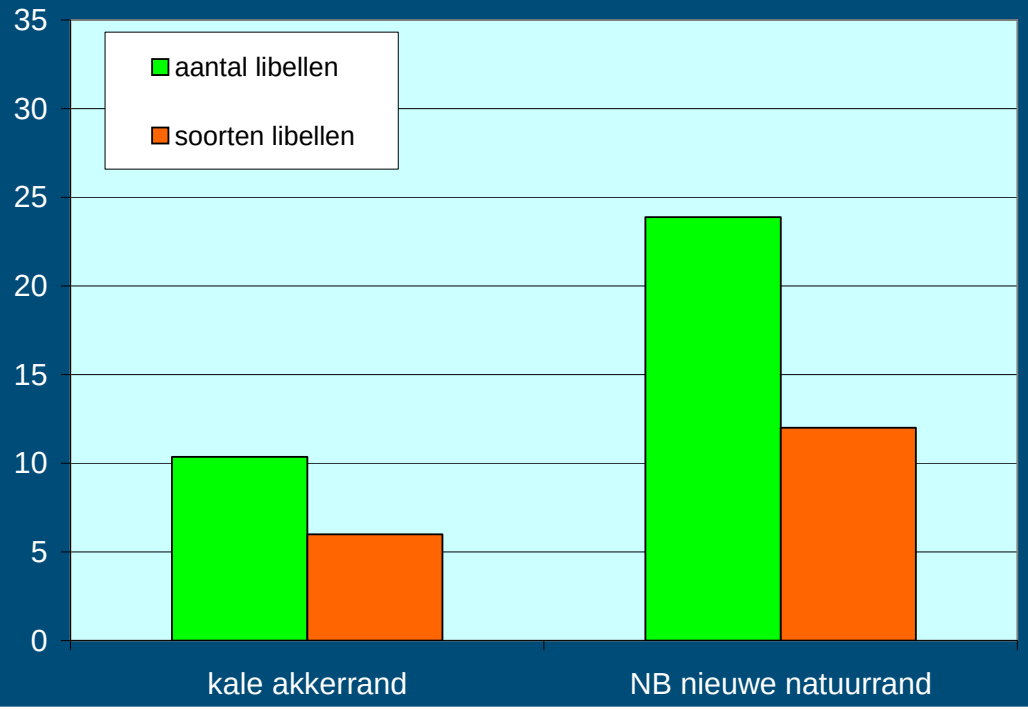

Biodiversiteit

- Dagvlinders en libellen
  - Veel meer soorten en aantallen langs inheemse gras-kruiden randen dan langs kale akkerranden en oevers

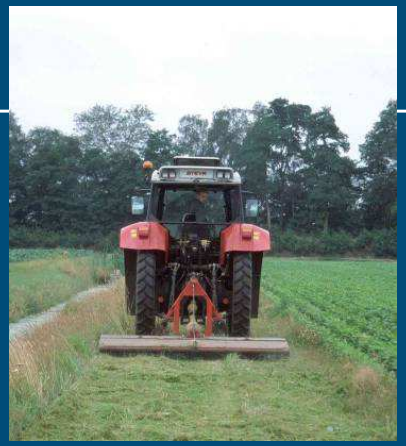

Verschillende soorten randen

Doel: Inpasbaarheid agrarisch bedrijf

Beperken kosten en arbeid
Geen risico's of overlast
Praktische oplossingen

LTO, ANLV…

Eisen :

- onkruidbeheersing
- werkbreedtes machines
- afvoeren maaisel
- combinaties met slootbeheer

Verschillende soorten randen

Doel: Inpasbaarheid agrarisch bedrijf

sterke voorkeur voor gras(kruiden) randen

B.V. maaisel naar de rand van de akker vegen en daar na de oogst onderwerken met gewasresten

Resultaten van monitoring

Inpasbaarheid agrarisch bedrijf

- Vergoedingen essentieel
- Regels praktisch houden
- Afvoeren maaisel en schonen van sloten vragen nog om praktische oplossingen
- Onkruiden in principe beheersbaar

(o.a. Natuur Breed rapportage, en ARB Brabant & Drenthe)

Niet alles gaat goed in randenprojecten!

Klepelen van eenjarige bloemenrand tegen onkruid doet ook de bloei verdwijnen

Eenjarige bloemenmengsel bloeien 1 of 2 jaar, maar vergrassen snel!

Niet alles gaat goed in randenprojecten!

Grote onkruiddruk in 1e jaar, zaaibed bereiding, weersinvloeden. ARB Drenthe 2006

Een akkerrand is geen rijpad! Verdichting, plassen en verstoringsonkruiden

Niet alles gaat goed in randenprojecten!

Combinatie randen en slootschonen nog vaak probleem!

Of goede machines (die het maaisel over de rand heen blazen) zijn te zwaar.

Akkernatuur Middengebied Flevoland

Pilot: aanleg en ontwikkeling van effectieve randen, monitoring van effectiviteit, kiekendief als model voor een bredere leefgebied-benadering voor akkernatuur (flora en fauna).

Duorand

- Breedte varieert van 6 – 13 m
- Grassenmengsel
- Enkele randen bijgemengd met bloemenzaad
- Lage zaaidichtheid 15 kg/ha

- Streefbeeld: structuurrijk, delen beurtelings gemaaid zodat gelijktijdig korte en hoge vegetatie aanwezig zijn, rijk aan zaden, muizen en insecten.

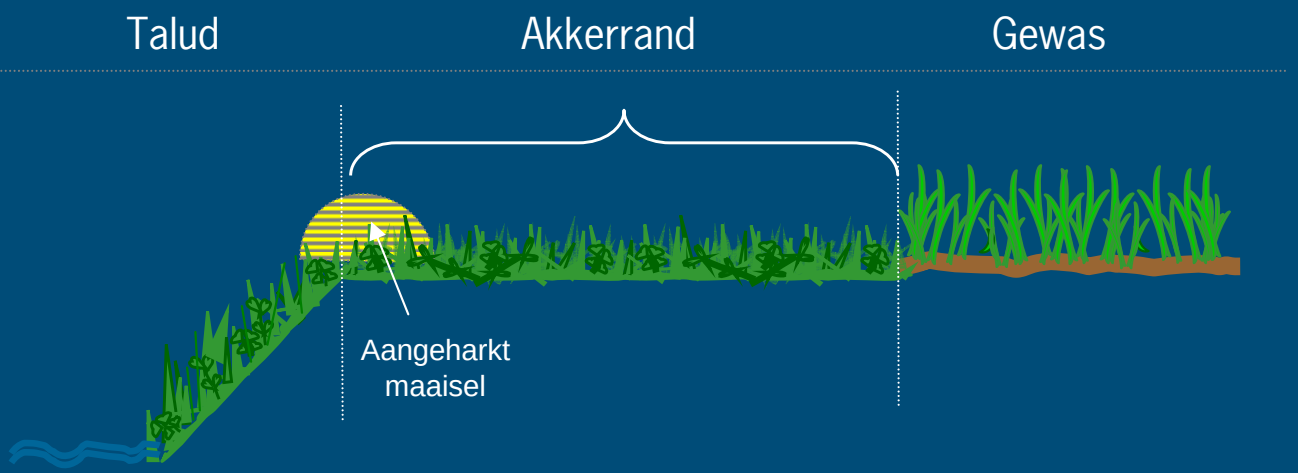
Beheer Duorand

- In begin onkruiddruk (éénjarige onkruiden)
  - 1x of 2x klepelen (10 cm hoogte) zaadzetting tegengaan
- Niet bemesten, liefst spuitvrij
- Afwisselend beheer (kort en ruig), in lengte stroken beurtelings maaien (± 10 cm hoog)
- Afvoeren maaisel niet noodzakelijk, verstikking voorkomen
  - Met acrobaat op een ril leggen is gunstig (variatie, muizen)
  - Spanningsveld doelen voor vegetatie, insecten en vogels!
- Zo min mogelijk berijden, indien nodig liefst op een vast rijpad

Maaischema's

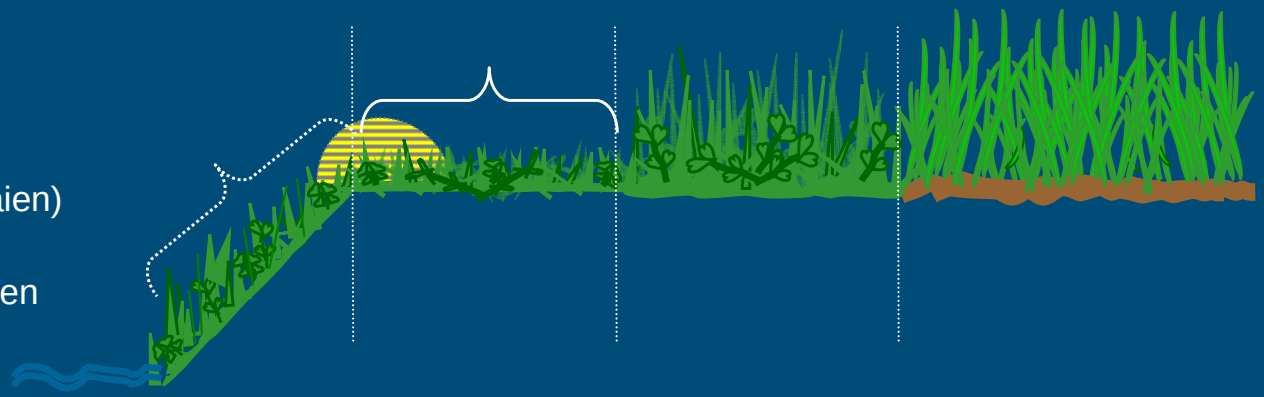
Rond 1 april

- **Hele rand** maaien, ± 10 cm (tegen onkruiden)
- Maaisel evt. op rand harken

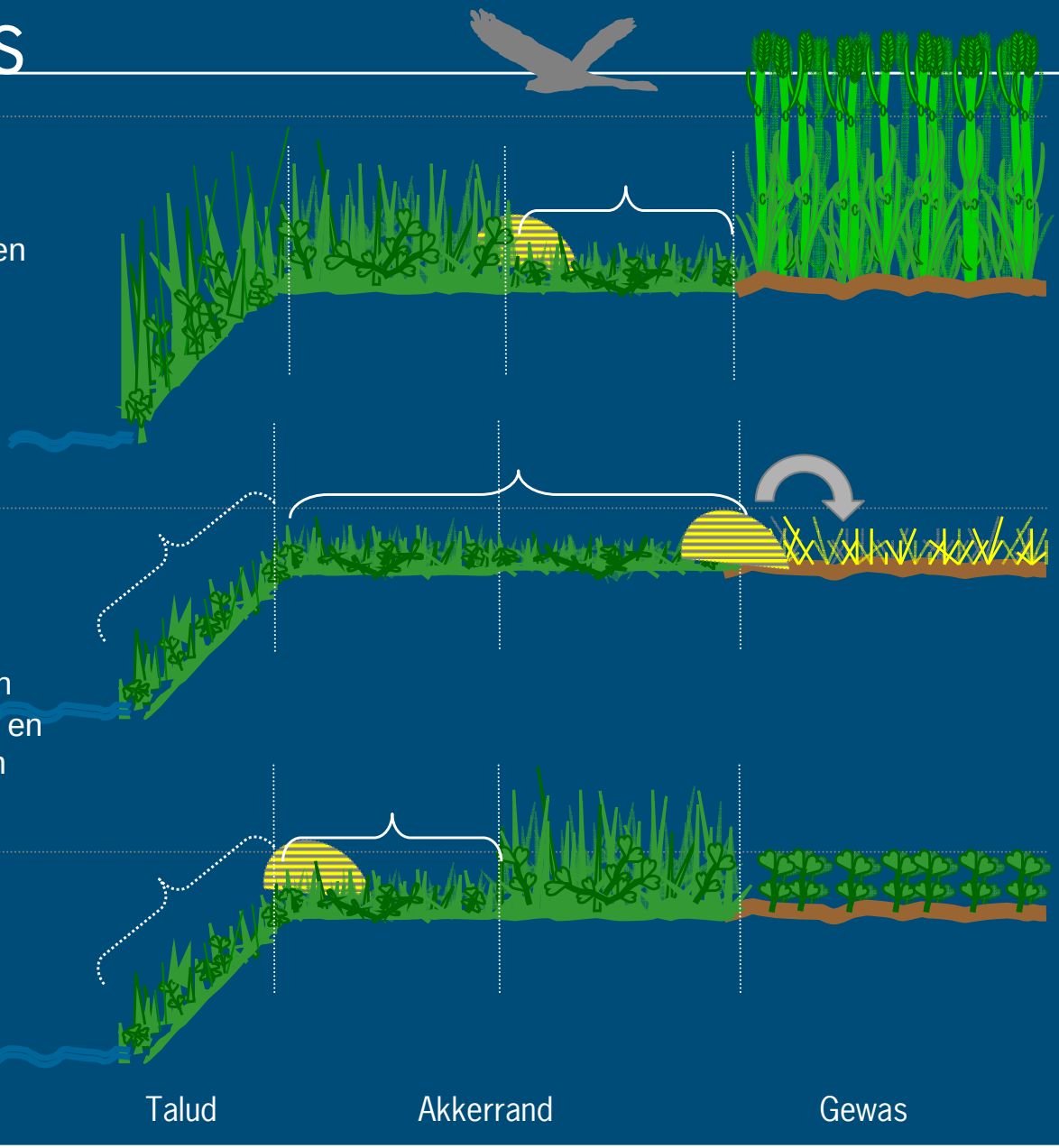

Rond 1 mei

- Rand vooraf controleren op nesten (markeren, omheen maaien)
- **Buitenste helft** rand maaien
- Talud indien aanwezig meemaaien tegen ingroeien riet
- Maaisel evt. op rand harken

Maaischema's

Na 15 juni

- Rand vooraf controleren op nesten (markeren, omheen maaien)
- **Binnenste helft** rand maaien
- Maaisel evt. op rand harken

Rond 1 augustus

- **Hele rand** maaien i.v.m. oogsten
- Talud indien aanwezig meemaaien
- Maaisel evt. op rand akker leggen en later met gewasresten onderwerken

Rond 15 oktober

- **Buitenste helft** rand maaien
- Talud indien aanwezig meemaaien i.v.m. schouw
- Maaisel evt. op rand harken

Graanrand

- 6-15 meter breed
- Graanmengsel

  Winterrogge, Wintertarwe, Wintergerst, Triticale
- Lage zaaidichtheid 70 kg/ha
- Onderzaai gras (onkruiden)
- Gaat in 2008 over in permanente grasrand

- In 2008 aanleg van nieuwe graanranden?
- Streefbeeld: mengsel van granen, blijft 's winters ongeoogst staan, rijk aan zaden en muizen en insecten.

Beheer permanente graanrand

- Jaarlijks opnieuw aanleggen, voorjaar onderploegen, opnieuw inzaaien
- Graanrand 2007 -> grasrand 2008
- Niet bemesten
- Chemische onkruidbestrijding toegestaan
- Niet oogsten

Beheer extensieve grasrand

- Niet bemesten
- Extensieve beweiding toegestaan (tijdelijk uitrasteren?)
- Gefaseerd maaien
  - (1 april, evt weglaten)
  - na 15 juni in blokken met 14 dagen rust
- Nestbescherming waar mogelijk

Monitoring van resultaten

- Ontwikkeling van de vegetatie in randen en bermen (SWGK)
- Voedselaanbod voor vogels:
  - Insecten (PPO)
  - Muizen (SWGK & vrijwilligers)
- Ontwikkeling populaties en broedgevallen Kiekendieven en andere akkervogels (SWGK & vrijwilligers)
- Beschrijving landbouwkundige inpasbaarheid, beheer (uren), mechanisatie en kosten (PPO)

Monitoring vegetaties in randen

- Vegetatie opnames (soortensamenstelling en bedekking) in 1e helft juni (SWGK)
- Gezamenlijke schouw, bespreken en beoordelen randen, enkele malen per jaar?
- Foto's structuur vlak voor en na maai momenten, en herfst-, winter- en vroege voorjaars- beeld

Monitoring voedselaanbod insecten

Jan Hendrik Kamstra
(PPO Lelystad)

- Potvallen onderzoek (bodembeestjes) in mei - juni (periode kuikens e.d.)
- Vangbakken onderzoek (vliegende insecten) idem
- 12 locaties

- Contact en overleg als er iets aan de hand is
- Wij markeren locaties i.v.m. maaien rond 1 mei!

Monitoring voedselaanbod insecten (PPO)

- Potvallen onderzoek (bodembeestjes)

- Vangbakken onderzoek (vliegende insecten)

Monitoring muizen, kieken en akkervogels

- SWGK en vrijwilligers
- .....

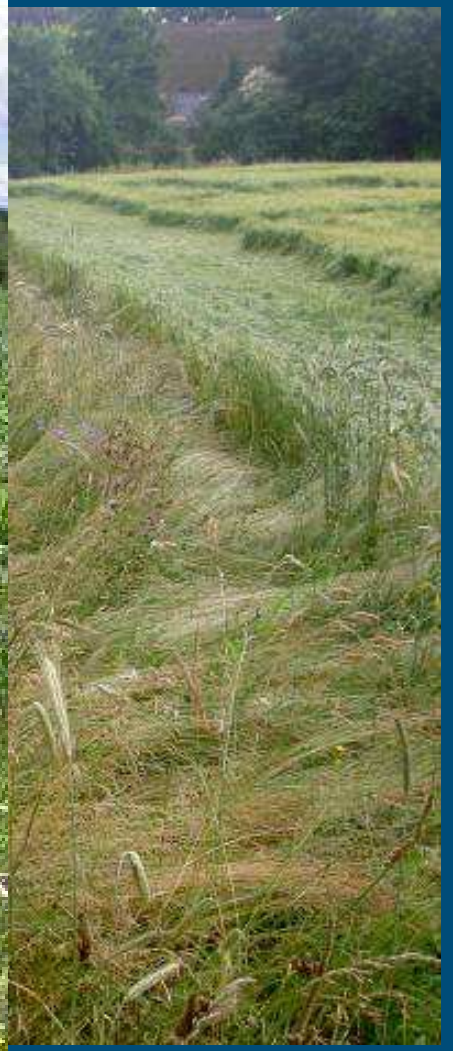

Geef ontwikkeling van rand de tijd!

Actief Randenbeheer Drenthe

Middengebied: graanrand juni 2008

Grasrand juni 2008

Dank voor uw aandacht

© Wageningen UR

frans.vanalebeek@wur.nl

WAGENINGEN UNIVERSITEIT
WAGENINGEN UR